

DASCĂLI GORJENI “LA CATEDRĂ” ÎN DOBROGEA (1902-1929)

*Dumitru-Valentin Pătrașcu**

Abstract

This study presents, based on novel documents, the teaching activity carried out in Dobrogea for various periods of time by the teachers Stelian Sterescu (1875-1917), Constantin Motomancea (1874-1955) and Vasile Cărăbiș (1909-2001). Teachers Stelian Sterescu and Constantin Motomancea taught the “Prince Charles” high school from Tulcea, while Vasile Cărăbiș taught, for a short while in the period between the two world wars, in the primary school from the village of Arabagi, Durostor County.

Keywords: teacher, primary school teacher, Tulcea, Durostor, Dobrogea

Născut la Ploiești, Stelian Sterescu și-a dedicat întreaga viață tinerei generații, activând ca profesor de Limba Română, Limba Latină, Istorie, Limba Franceză, precum și în calitate de diriginte¹. Numeroase documente inedite relative la viața și activitatea profesorului Stelian Sterescu au fost donate Muzeului Județean Gorj „Alexandru Ștefulescu” din Târgu-Jiu în decembrie 1968 de către doamna Ecaterina Sterescu, sora profesorului Stelian Sterescu².

Conform certificatului de absolvire a celor 4 clase primare eliberat pe numele lui Stelian Sterescu de Școala Primară Publică de Băieți nr. 4 din Ploiești, acesta s-a „născut la anul 1875 luna Maiu 15”³ în orașul Ploiești, în familia „domnului Sterie Stănescu, de profesiune cizmar”⁴.

În perioada 1885-1889, a urmat cursurile Școlii Primare de Băieți nr. 4 din Ploiești, ulterior frecventând cursurile Liceului „Sfinții Petru și Pavel” din Ploiești. Conform unui certificat eliberat de „Direcțiunea Liceului <<Sf. Petru și Paul>> din Ploiești” la data de 12 iulie 1893, „se atestă că elevul Sterescu Stelian, absolvent al clasei a IV-a din acest liceu în anul școlar 1892-1893, cu certificatul No. 83, a obținut media generală la purtare 8,79 (...) adică foarte bună”⁵.

* Doctor în Istorie, Muzeograf în cadrul Secției de Istorie-Arheologie a Muzeului Județean Gorj „Alexandru Ștefulescu” din Târgu-Jiu, adresa e-mail: valentinpatrascu1983@yahoo.com.

* Comunicare științifică susținută în cadrul Sesiunii Internaționale de Comunicări Științifice PONTICA, ediția a LVI-a, organizată de Muzeul de Istorie Națională și Arheologie din Constanța, în perioada 4-6 octombrie 2023.

¹ Pătrașcu 2013, p. 363.

² Pătrașcu, Pătrașcu 2013, *passim*.

³ Certificatul de absolvire se află în colecția de documente a Secției de Arheologie-Istorie a Muzeului Județean Gorj „Alexandru Ștefulescu” din Târgu-Jiu sub nr. inv. 2 355.

⁴ *Ibidem*.

⁵ *Ibidem*, doc. nr. inv. 2 357.

După obținerea diplomei de bacalaureat, la 18 septembrie 1896, Stelian Sterescu a urmat cursurile Facultății de Filologie a Universității București până în anul 1899, având să se prezinte la examenul de licență în 1903. Intitulată „*Obiceiuri de înmormântare la Romani și Etrusci*“, lucrarea susținută de către Stelian Sterescu îi va permite să obțină diploma de licență în Filologie la data de 16 septembrie 1903⁶.

La scurt timp de la obținerea diplomei de bacalaureat, Stelian Sterescu a fost numit suplinitor al domnului Teodor G. Georgescu, institutor la Școala Primară de Băieți nr. 1 din Ploiești, printr-un ordin emis de Direcția Învățământului Primar și Rural din cadrul Ministerului Cultelor și Instrucțiunii Publice, document datat la 1 octombrie 1897⁷.

Ulterior, la 11 noiembrie 1902, cu puțin timp înaintea susținerii examenului de licență, Direcțiunea Învățământului Secundar și Superior din cadrul Ministerului Cultelor și Instrucțiunii Publice îl înștiința că, începând din data de 15 noiembrie 1902, a primit „*suplinirea catedrei de limba latină în clasa a VI-a și limba franceză în clasa I-a de la liceul din Tulcea*“⁸. Același document făcea precizarea că profesorul Stelian Sterescu urma a preda, „*în total, 11 ore pe săptămână cu un salariu de 300 lei pe lună*“⁹.

Conform unui certificat eliberat la 20 octombrie 1903 de Seminarul Pedagogic Universitar din București se arată că „*Domnul Stelian Sterescu, licențiat în litere, a fost înscris la Seminarul Pedagogic Universitar în anul 1899-1900, a frecventat cursul teoretic de pedagogie în anul 1899-1900, a susținut un colocviu asupra teoriei pedagogice și a făcut practica pedagogică la Școala de Aplicație în anul 1899-1900*“¹⁰.

După obținerea diplomei de licență în Filologie, Stelian Sterescu a depus la Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice documentele necesare pentru înscrierea la examenele de capacitate ce urmau a se desfășura în anii 1903 și 1904 la Limba Latină și Limba Română.

La 3 martie 1904, Direcțiunea Învățământului Secundar și Superior din cadrul Ministerului Cultelor și Instrucțiunii Publice îi adresa profesorului Stelian Sterescu invitația de a participa, „*în zilele de 22-25 Aprilie*“, la „*conferințele profesorilor de limbile latină și elenă*“¹¹, ce urmau a avea loc la București. Cu acest prilej, profesorul Stelian Sterescu era invitat „*să contribuiți și dv. la buna reușită a viitoareii întruniri din aprilie, comunicând, până în ziua de 10 martie, subiectul conferinței ce vă propuneți a ține de-a dreptul domnului Titu Maiorescu,*

⁶ Diploma de licență obținută de către Stelian Sterescu se află în colecția de documente a Secției de Arheologie-Istorie a Muzeului Județean Gorj „*Alexandru Ștefulescu*“ din Târgu-Jiu sub nr. inv. 2 365.

⁷ *Ibidem*, doc. nr. inv. 2 361.

⁸ *Ibidem*, doc. nr. 2 364.

⁹ *Ibidem*.

¹⁰ *Ibidem*.

¹¹ *Ibidem*, doc. nr. inv. 2 366, f. 3.

profesor universitar și fost ministru, care a binevoit a se însărcina cu prezidarea conferințelor din aprilie“¹².

La 24 ianuarie 1903, profesorul Stelian Sterescu a susținut o cuvântare cu prilejul ceremoniilor desfășurate la Tulcea pentru aniversarea dublei alegeri a lui Alexandru Ioan Cuza în calitate de Domnitor al Moldovei și Munteniei, discurs aflat în manuscris în colecția de documente a Secției de Arheologie-Istorie a Muzeului Județean Gorj „Alexandru Ștefulescu“ din Târgu-Jiu¹³.

În debutul discursului său, profesorul Stelian Sterescu aprecia că „sărbătorim astăzi aniversarea celui mai însemnat eveniment al țării noastre, eveniment pe care se sprijină tot progresul iubitei noastre Patrii, până să ajungă la starea de azi“¹⁴. Pe de altă parte, arăta oratorul cu același prilej, „la câteva luni de la abdicarea lui Cuza, Providența ne trimite ca Domnitor pe viteazul Căpitan de la Plevna, pe Carol I de Hohenzollern, străin de națiunea românească, dar care a cugetat, a simțit, mai românește, poate, decât mulți români“¹⁵, astfel că, „brațul său viteaz în lupte, mintea-i ageră în conducerea internă, a făcut ca România, noua sa patrie, să pășească cu pași grăbiți spre fericire și prosperitate“¹⁶, ca o consecință firească a faptului că „ocrotirea guvernului s-a răsfrânt asupra poporului românesc ca o rază îmbucurătoare și dătătoare de viață intelectuală, sufletească și economică“¹⁷.

Puțin timp după aceea, la 14 noiembrie 1903, s-au desfășurat în Dobrogea ceremonii dedicate aniversării a 25 de ani de la unirea Dobrogei cu România, la 14 noiembrie 1878¹⁸.

Profesorul Stelian Sterescu a predat la Liceul „Principele Carol“ din Tulcea până la data de 31 august 1905¹⁹, din această perioadă datând mai multe fotografii alb-negru realizate la Tulcea, ce se află în colecția de documente a Muzeului Județean Gorj „Alexandru Ștefulescu“ din Târgu-Jiu.

După susținerea examenului de capacitate, la 1 septembrie 1905, profesorul Stelian Sterescu a fost numit de Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice „profesor cu titlu provizoriu la catedra de Limba Latină la Liceul din Turnu-Severin, având a preda cursul în clasele a VII-a și a VIII-a“²⁰.

În finalul documentului emis de Direcțiunea Învățământului Secundar și Superior la 1 septembrie 1905, Stelian Sterescu era înștiințat „să vă prezentați domnului director al școlii unde sunteți numit titular spre a depune jurământul cerut de lege și apoi să începeți a funcționa“²¹.

¹² *Ibidem*.

¹³ *Ibidem*, doc. nr. inv. 2 363.

¹⁴ *Ibidem*.

¹⁵ *Ibidem*.

¹⁶ *Ibidem*.

¹⁷ *Ibidem*.

¹⁸ Pătrașcu, Manea 2011, pp. 236-242; Pătrașcu 2010, pp. 142-144.

¹⁹ Pătrașcu 2021, *passim*

²⁰ Documentul se află în colecția de documente a Secției de Arheologie-Istorie a Muzeului Județean Gorj „Alexandru Ștefulescu“ din Târgu-Jiu sub nr. inv. 2 364, f. 5.

²¹ *Ibidem*.

Stelian Sterescu a predat la Liceul „Traian“ din Turnu-Severin până la 31 august 1907, dată la care avea să fie transferat la Gimnaziul „Tudor Vladimirescu“ din orașul Târgu-Jiu, unde a predat până în august 1916, când a fost mobilizat în cadrul Regimentului nr. 18 Infanterie din Târgu-Jiu, alături de care luptase și în cel de-al doilea război balcanic, în iunie-iulie 1913, locotenentul Stelian Sterescu fiind numit la comanda unui pluton din Compania a 9-a, comandată de către căpitanul Constantin Pleșoianu²².

După încheierea celui de-al doilea război balcanic și semnarea tratatului de pace de la București, printr-un decret semnat de către Ministrul de Război, general Constantin Hârjeu, profesorul Stelian Sterescu era înștiințat că, „prin Înaltul Decret No. 5 117 de la 26 Iulie anul 1913 s-a înaintat la gradul de Căpitan în rezervă pe ziua de 16 Iulie 1913 în același regiment“²³.

În cuprinsul unei lucrări memorialistice semnate de către medicul Nicolae Hasnaș, profesorul Stelian Sterescu era elogiat ca „un original prin caracterul său bonom, prin atitudinea sa de urbaneitate, într-un ținut unde oamenii fac impresia că mai mult se ceartă decât discută“²⁴.

Referindu-se la participarea profesorului Stelian Sterescu la campania din Bulgaria din vara anului 1913, medicul Nicolae Hasnaș arăta că „profesorul (...) a dat dovadă de un spirit militar cu totul excepțional, depășindu-i pe ofițerii activi prin felul cum a știut să mențină disciplina și ordinea unității sale în Tg-Jiu, îndeosebi când trupele noastre au venit din Bulgaria pline de holeră, fapt care a provocat o adevărată panică în oraș“²⁵.

La 2 ianuarie 1914, puțin după avansarea la gradul de căpitan în rezervă, profesorul Stelian Sterescu a fost decorat de către regele Carol I cu medalia „Avântul Țării“, ca urmare a participării sale la cel de-al doilea război balcanic²⁶.

În vara anului 1916, căpitanul Stelian Sterescu a fost înrolat în Regimentul nr. 18 Infanterie din Târgu-Jiu, alături de care a participat la campania anului 1916. După ocuparea capitalei țării, la începutul lunii decembrie 1916, trupele române s-au retras în spatele liniei fortificate Focșani-Nămoloasa-Galați, unde are loc un amplu proces de reorganizare și dotare cu armament modern, proces coordonat de către Misiunea Militară Franceză în România comandată de către generalul Henri Mathias Berthelot.

În primăvara anului 1917, la 3 aprilie, profesorul Stelian Sterescu a decedat la Ruginoasa, după cum reiese din epitaful de pe crucea sa de mormânt din Cimitirul Eroilor din Târgu-Jiu, unde a fost reînhumat la 5 iunie 1924²⁷. Inscripția citată menționează faptul că respectiva cruce fusese ridicată „în amintirea

²² Novac 2011, p. 64.

²³ Documentul se află în colecția de documente a Secției de Arheologie-Istorie a Muzeului Județean Gorj „Alexandru Ștefulescu“ din Târgu-Jiu sub nr. inv. 2 761.

²⁴ Hasnaș 2010, p. 91.

²⁵ *Ibidem*, pp. 91-92.

²⁶ Brevetul de decorare se află în colecția de documente a Secției de Arheologie-Istorie a Muzeului Județean Gorj „Alexandru Ștefulescu“ din Târgu-Jiu sub nr. inv. 2 760.

²⁷ Alexandrescu 1997, p. 59.

maiorului Sterescu Stelian din Regimentul Gorjiu N. 18, profesor Gimnaziul Tg-Jiu, născut 21 mai 1875, mort pentru Patrie, 3 aprilie 1917 la Ruginoasa²⁸.

Ca recunoaștere a meritelor sale didactice, profesorul Stelian Sterescu a fost decorat de către regele Carol I cu ordinul „*Coroana României*“, în grad de Cavaler, prin Decretul Regal nr. 2 068 din data de 31 mai 1912²⁹.

Constantin Motomancea a văzut lumina zilei în anul 1874 în comuna gorjeană Curtișoara în familia Grigore și Ioana Motomancea, având doi frați (Ion și Petre) și două surori (Marioara și Polina), tatăl său fiind perceptor, iar mama casnică³⁰.

După absolvirea Liceului „*Carol I*“ din Craiova în 1895, urmează, pentru o scurtă perioadă de timp, cursurile Școlii Naționale de Poduri și Șosele din București, însă, din cauza dificultăților materiale, a renunțat la studii, pentru ca, ulterior, să se înscrie la Facultatea de Științe a Universității din Iași³¹, unde a fost admis ca urmare a obținerii unei burse acordate de Academia Română din Fondul Adamache³².

În 1904, Constantin Motomancea avea să obțină diploma de licență în Matematică, la scurt timp după absolvire fiind numit de Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice profesor provizoriu de Matematică la Liceul „*Principele Carol*“ din Tulcea începând cu data de 1 septembrie 1906³³.

Ulterior, conform prevederilor ordinului ministrului Cultelor și Instrucțiunii Publice nr. 42 150 din data de 21 iunie 1911, Constantin Motomancea a fost numit profesor definitiv de Matematică la Liceul „*Principele Carol*“ din Tulcea³⁴.

La scurt timp, în 1912, profesorul Constantin Motomancea a fost numit director al Liceului „*Principele Carol*“ din Tulcea, deținând această funcție, inițial, până în 1914, pentru ca, începând din anul 1916 să conducă destinele respectivei instituții de învățământ până în 1928³⁵, astfel că, „*de numele profesorului de Matematică se leagă o bună parte din istoria liceului din Tulcea, fiind considerat unul din fondatorii primului liceu în limba română din întreaga Dobroge*“³⁶.

Din inițiativa și sub conducerea directorului Constantin Motomancea, „*folosindu-se economiile realizate la internatul liceului, s-a înființat o bibliotecă publică*“³⁷, în 1921 clădirea bibliotecii intrând în administrarea Comitetului Școlar al Liceului „*Principele Carol*“ din Tulcea, al cărui președinte era Constantin

²⁸ *Ibidem*.

²⁹ Documentul se află în colecția de documente a Secției de Arheologie-Istorie a Muzeului Județean Gorj „*Alexandru Ștefulescu*“ din Târgu-Jiu sub nr. inv. 2 381, f. 1.

³⁰ Pânișoară, Colțan 2002, p. 234.

³¹ Ariton, accesat la adresa www.mistereledunarii.wordpress.com/2013/12/12/destinul-trist-al-profesorului-constantin-motomancea/ la data de 11 august 2023.

³² Pânișoară, Colțan 2002, p. 234.

³³ *Ibidem*.

³⁴ *Ibidem*.

³⁵ *Ibidem*.

³⁶ *Ibidem*.

³⁷ *Ibidem*.

Motomancea ³⁸ . Totodată, Comitetul Școlar prezidat de către Constantin Motomancea „a cumpărat un cinematograf (...) ale cărui venituri au fost folosite la construcția actualei clădiri a liceului din Tulcea”³⁹.

Construcția unui nou sediu al Liceului „Principiele Carol” din Tulcea, a început în 1925 fiind finalizată în 1930⁴⁰. Costul construcției s-a ridicat la 6 milioane de lei, 4 milioane de lei fiind asigurați de Comitetul Școlar al liceului⁴¹.

Conform autorilor monografiei dedicate comunei Curtișoara, profesorul Constantin Motomancea a fost „un foarte bun pedagog, care a pregătit serii de elevi ce s-au distins totdeauna la examenele de admitere în învățământul superior”⁴².

Pe de altă parte, într-un memoriu redactat de către profesorul Constantin Motomancea în perioada regimului comunist, document destinat Ministerului Învățământului, acesta arată, lăsând de-o parte modestia, că: „Spiritul democratic m-a însuflețit toată viața, manifestat însă nu în partidul politic, ci în fapte izvorâte dintr-un fond realist...Astfel, numai prin stăruința mea personală, s-a construit în Tulcea un local de liceu care să primească pe toți copiii muncitorilor din regiunea portului Tulcea”⁴³.

Începând din 1928 până în momentul pensionării sale (1938), profesorul Constantin Motomancea a predat la Liceul „Dimitrie Cantemir” din București, constituind „o figură luminoasă, care a adus o contribuție generoasă și substanțială la dezvoltarea învățământului în țara noastră”⁴⁴.

Din nefericire, profesorul Constantin Motomancea nu a avut urmași, după deces, survenit la 17 decembrie 1955, fiind înmormântat în Cimitirul din Tulcea⁴⁵.

În semn de prețuire, profesorului Constantin Motomancea i-a fost ridicat un bust din marmură în fața fostului Liceu „Principiele Carol”, actualmente Colegiul Național „Spiru Haret” din Tulcea⁴⁶.

Conform lui Nicolae Ariton, care preia informații din lucrările elaborate de către Virginia Dima și Aurel Munteanu⁴⁷, respectiv de către Valentina Postolache⁴⁸, în 1916, Constantin Motomancea „renunță la o parte din lucrurile personale pentru a se refugia la Galați, în ziua de 12 octombrie, transportând cu vaporul o însemnată parte a arhivei liceului”⁴⁹ al cărui director era. Ajuns la Galați, profesorul Constantin Motomancea „nu poate continua drumul către Iași, (...)”

³⁸ *Ibidem*.

³⁹ *Ibidem*, p. 235.

⁴⁰ *Ibidem*.

⁴¹ *Ibidem*.

⁴² *Ibidem*.

⁴³ *Ibidem*.

⁴⁴ *Ibidem*.

⁴⁵ *Ibidem*, p. 236.

⁴⁶ *Ibidem*, p. 235.

⁴⁷ Dima, Munteanu 1983, *passim*.

⁴⁸ Postelnicu 2006, *passim*.

⁴⁹ Ariton, accesat la adresa www.mistereledunarii.wordpress.com/2013/12/12/destinul-trist-al-profesorului-constantin-motomancea/ la data de 11 august 2023.

deoarece în trenuri nu se acceptau persoane cu bagaje⁵⁰, motiv pentru care, „neavând unde să depoziteze documentele, se reîntoarce la Tulcea și lasă arhiva profesorului I. Gheorghide, vorbitor de germană, și pleacă din nou spre Galați și Iași (...) purtând doar registrul matricol din ultimul an, anuarele, condica de intrări-ieșiri și ștampilele⁵¹. La scurt timp după aceea, „clădirea liceului este devalizată, biblioteca și arhiva arse, tâmplăria și mobilierul dispărute, inventarul furat⁵²”.

Conform lui Nicolae Ariton, profesorul Constantin Motomancea a revenit la Tulcea la 1 decembrie 1918, reluându-și atribuțiile legate de refacerea clădirii liceului și completarea materialelor didactice necesare, precum și de procurarea manualelor necesare desfășurării procesului de învățământ.

La 10 august 1919, profesorul Constantin Motomancea s-a căsătorit cu Iulia Vasiliu, însă cei doi soți nu au avut copii. Ulterior, în anul 1929, Constantin Motomancea a cumpărat de la moștenitorii lui Iordan Dobre o casă ce i-a aparținut acestuia, construită în perioada 1870-1875 și situată în vecinătatea casei Avramide, pe fosta stradă „Grecească” din Tulcea⁵³.

Casa deținută de către profesorul Constantin Motomancea în Tulcea a fost naționalizată în 1950 iar fostul proprietar a fost evacuat. La venerabila vârstă de 76 de ani, lui Constantin Motomancea i se anulează și dreptul de a primi pensie, trăindu-și ultimii ani de viață în sărăcie, așa cum își trăise copilăria și tinerețea.

Prima instituție de învățământ secundar din orașul Tulcea, Gimnaziul Real de Băieți, a fost înființată la 14 noiembrie 1883. Acesta avea să fie transformat în liceu la 1 septembrie 1897, după ce, în perioada 1885-1890, își încetase activitatea, ca o consecință a crizei economice prin care a trecut România. Gimnaziul Real de Băieți din Tulcea a fost reînființat la 27 iulie 1890, având, pentru început, doar 3 clase. Odată cu transformarea în liceu, s-a înființat clasa a V-a.

La 24 iunie 1902, ministrul Instrucțiunii Publice, Spiru Haret, a aprobat construirea primului sediu al liceului din Tulcea, pentru ca, în anul următor, liceul tulcean să fie denumit „Principele Carol”, denumire purtată până în 1941.

În 1906, a apărut prima publicație a elevilor din cursul superior al Liceului „Principele Carol” din Tulcea, intitulată „Colnicul Hora”, prima revistă școlară din Dobrogea, continuată astăzi de revista „Aspirații”.

În anul 1916, la Liceul „Principele Carol” din Tulcea avea să fie înființată biblioteca, prima bibliotecă publică din orașul Tulcea.

În octombrie 1923, în fața Liceului „Principele Carol” din Tulcea s-a dezvelit bustul marelui om politic și pedagog Spiru Haret.

În august 1925, a început construcția actualei aripi de nord a Liceului „Principele Carol” din Tulcea, cu 10 săli de clasă, cu pereții acoperiți cu lambriuri de lemn, sobe de teracotă, curent electric și mobilier școlar corespunzător, construcția fiind finalizată în toamna anului 1926. Ulterior, în anii 1926-1927 s-a

⁵⁰ Ibidem.

⁵¹ Ibidem.

⁵² Ibidem.

⁵³ Ibidem.

construit pavilionul central al Liceului „*Principele Carol*“ din Tulcea, acesta cuprinzând: săli de clasă, cancelaria, o sală de recepții, subsol și mansardă.

Vasile Cărăbiș s-a născut la 13 februarie 1909 în satul Câmpofeni în familia lui Ion Cărăbiș, mama sa, Maria, fiind născută Firoiu. Familia Ion și Maria Cărăbiș a avut doi copii, la doi ani după nașterea lui Vasile văzând pentru prima dată lumina zilei sora sa, Filofteia (Lotia)⁵⁴.

În vara anului 1916, Ion Cărăbiș a fost mobilizat, participând la Primul Război Mondial, conflagrație în cursul căreia avea să fie ucis pe front, astfel că, Vasile și sora sa au rămas orfani de tată la vârste fragede⁵⁵.

Întrucât în satul său natal, Câmpofeni, școala primară și-a început activitatea în anul școlar 1921-1922, Vasile Cărăbiș a urmat clasele primare la școala din Arcani, probabil în perioada 1918-1922, avându-l învățător pe Ion Giurgiulescu⁵⁶.

Începând din toamna anului 1922, Vasile Cărăbiș a urmat cursurile Liceului „*Tudor Vladimirescu*“ din Târgu-Jiu, locuind împreună cu alți șase elevi, „*într-o cameră cu pământ pe jos și tavan de-l ajungeai cu mâna*“⁵⁷, în casa unei familii de bătrâni din Târgu-Jiu.

În anul școlar 1926-1927, Vasile Cărăbiș a predat la școala primară din comuna Bărăști, județul Hunedoara, situată nu departe de Sântămăria Orlea⁵⁸. Începând din noiembrie 1927, Vasile Cărăbiș a predat la școala primară din comuna Socet, situată în apropierea localității Ghelari din Munții Apuseni⁵⁹.

În vara anului 1928, Vasile Cărăbiș a plecat în Cadrilater, călătorind cu trenul spre București și, ulterior, spre Călărași, de unde a traversat Dunărea la Siliștra, în speranța că acolo va găsi un post de învățător suplinitor⁶⁰. Ca urmare a faptului că, inițial, i s-a comunicat că nu există posturi libere de învățători în județul Durostor, Vasile Cărăbiș a plecat la Iași și, ulterior, la Bălți, în Basarabia, însă, nereușind să obțină niciun post, „*m-am întors la Siliștra*“⁶¹, unde, în cele din urmă, a obținut „*postul al doilea la școala din Arabagi*“⁶².

În toamna anului 1929, s-a înscris, ca elev particular, la Liceul de Băieți din Siliștra, unde, ulterior, „*în februarie [1930, n.n.] a susținut prima sesiune de examene*“⁶³. După susținerea acesteia, pentru a-și câștiga existența, a plecat la București, „*unde avea un unchi, pe fratele mamei, tăbăcar la o fabrică de încălțăminte*“⁶⁴.

⁵⁴ Pătrașcu, Pătrașcu 2024, p. 3.

⁵⁵ *Ibidem*.

⁵⁶ Cărăbiș 2011, p. 6.

⁵⁷ Cărăbiș 2003, pp. 30-31.

⁵⁸ Cărăbiș 2011, p. 8.

⁵⁹ *Ibidem*, pp. 65, 68.

⁶⁰ *Ibidem*, p. 85.

⁶¹ *Ibidem*, p. 92.

⁶² *Ibidem*, p. 93.

⁶³ *Ibidem*, p. 10.

⁶⁴ *Ibidem*, p. 9.

Ulterior, s-a angajat la redacția ziarului „*Cuvântul*“ din București, perioadă în care i-a cunoscut pe: filosoful Nae Ionescu, directorul ziarului; Alexandru Kirițescu, Octavian Onicescu, Nicolae Davidescu, Perpessicius, Gheorghe Breazu, Mihail Sebastian ș. a.⁶⁵. În acea perioadă avea să-l cunoască și pe Mircea Eliade, asistând la conferințele publice susținute de către acesta în cadrul Fundației Culturale „*Regele Carol I*“⁶⁶.

La 1 octombrie 1930, Vasile Cărăbiș este numit grefier la Tribunalul Ilfov, „*prin intermediul unui procuror (...) care fusese procuror la Tribunalul din Târgu-Jiu*“⁶⁷. Ulterior, în februarie 1931, Vasile Cărăbiș a fost încorporat, urmând a-și satisface stagiul militar în Garnizoana Târgu-Jiu⁶⁸. Lăsat la vatră „*după trei săptămâni, grație căpitanului Vasile Cernăianu, eroul de la Mărășești, (...) directorul revistei <<Crainicul>>*“⁶⁹, Vasile Cărăbiș revine la București, unde „*își reia serviciul, dar nu la biroul de grefieri, ci la cel de portărei*“⁷⁰. Concomitent, Vasile Cărăbiș și-a continuat studiile, în particular, la Liceul de Băieți „*Durostor*“ din Silistra, absolvindu-l în cursul anului 1933⁷¹.

Rememorând acea perioadă, Vasile Cărăbiș arăta că a urmat „*cursul superior al liceului (...), ca elev particular, la liceul <<Durostor>> din Silistra, capitala județului Durostor*“⁷², al cărui director și profesor de Limba Română era Pericle Papahagi.

După absolvirea clasei a V-a a Liceului de Băieți din Silistra, în februarie 1931, Vasile Cărăbiș a fost încorporat, urmând a-și satisface stagiul militar în garnizoana Târgu-Jiu⁷³.

În septembrie 1933, Vasile Cărăbiș și-a susținut examenul de bacalaureat la Liceul „*Matei Basarab*“ din București⁷⁴. Ulterior, în perioada 1933-1937, Vasile Cărăbiș a fost student al Facultății de Istorie-Filosofie a Universității din București, unde l-a avut profesor, printre alții, pe marele istoric și savant Nicolae Iorga, susținând examenul de licență în iunie 1937⁷⁵.

După absolvirea facultății, Vasile Cărăbiș a fost profesor la liceele bucureștene: „*Titu Maiorescu*“, „*Vasile Cretzulescu*“, „*Matei Basarab*“, respectiv „*Aurel Vlaicu*“⁷⁶, pentru ca, ulterior, „*la înființarea Facultății de Istorie-Geografie de la Craiova, trece aici ca titular (1960), ajungând șef de catedră și apoi decan*“⁷⁷.

⁶⁵ Cărăbiș 1998, p. 23

⁶⁶ *Ibidem*.

⁶⁷ Cărăbiș 2011, p. 10; Cărăbiș 2003, p. 123.

⁶⁸ Cărăbiș 2011, p. 10.

⁶⁹ *Ibidem*.

⁷⁰ *Ibidem*.

⁷¹ Pătrașcu, Pătrașcu 2024, p. 9.

⁷² Cărăbiș 1998, p. 22.

⁷³ Cărăbiș 2011, p. 10.

⁷⁴ Cărăbiș 2003, pp. 151, 154.

⁷⁵ *Ibidem*, p. 155.

⁷⁶ Cărăbiș 2009, p. 86.

⁷⁷ *Ibidem*.

Membru al Cenaclului Literar fondat de către Eugen Lovinescu, Vasile Cărăbiș a fost apreciat de mari personalități ale culturii naționale, precum: Liviu Rebreanu, Vasile Voiculescu, Șerban Cioculescu, Ion Minulescu⁷⁸. Totodată, Vasile Cărăbiș a fost apreciat de către Alexandru Piru, care l-a recomandat pentru ocuparea unui post de lector în cadrul Institutului Pedagogic de 3 ani de la Craiova⁷⁹.

Conform profesorului Constantin Popescu, Vasile Cărăbiș a absolvit Liceul de Băieți „Durostor“ din Siliștra în vara anului 1931, susținând examenul de bacalaureat în septembrie 1931⁸⁰. În acest sens, Constantin Popescu arăta că, spre sfârșitul anului 1931, Vasile Cărăbiș îi expedia mamei sale o scrisoare prin care arăta că „în vara asta mi-am terminat liceul. În septembrie mi-am luat bacalaureatul și acum sunt student la Facultatea de Litere și Filosofie București, Secția de Istorie-Geografie“⁸¹.

În vara anului 1941, Vasile Cărăbiș a fost mobilizat, ca soldat cu termen redus, la 22 septembrie 1941 aflându-se la Cernăuți, unde a realizat o fotografie alb-negru ce face parte dintr-o importantă donație făcută Muzeului Județean Gorj „Alexandru Ștefulescu“ din Târgu-Jiu în martie 1988⁸².

În 1946, Vasile Cărăbiș a publicat prima sa lucrare științifică intitulată „Un domn al Moldovei: Alexandru Vodă Cornea“, o intensă activitate de cercetare științifică în domeniul istoriei fiind desfășurată de către profesor în perioada în care a fost lector, profesor și șef de catedră, respectiv decan, al Facultății de Istorie-Geografie din cadrul Institutului Pedagogic de 3 ani din Craiova.

Destinul profesorului Vasile Cărăbiș avea să se îndeplinească cu evoluția învățământului superior craiovean, domnia sa fiind numit, la recomandarea lui Alexandru Piru, lector în cadrul Institutului Pedagogic de 3 ani de la Craiova, instituție înființată în anul 1955, ce cuprindea patru facultăți: Filologie, Matematică, Fizică-Chimie și Științele Naturii.

Profesorul Vasile Cărăbiș a activat în cadrul Facultății de Istorie și Geografie a Institutului Pedagogic de 3 ani de la Craiova până în cursul anului 1969, când s-a pensionat la cerere⁸³. Spre sfârșitul vieții, profesorul Vasile Cărăbiș a decis să îmbogățească zestrea bibliofilă și documentară a mai multor instituții publice, precum: Arhivele Naționale Istorice Centrale, Serviciul Județean Gorj al Arhivelor Naționale ale României, Biblioteca Județeană Gorj „Christian Tell“ din Târgu-Jiu, respectiv Muzeul Județean Gorj „Alexandru Ștefulescu“ din Târgu-Jiu, printr-o serie de donații constând în: manuscrise, fotografii din timpul cercetărilor de teren, documente și cărți provenind din arhiva și biblioteca personală.

Profesorul Vasile Cărăbiș a încetat din viață la scurt timp după ce împlinise venerabila vârstă de 92 de ani, la data de 24 martie 2001.

⁷⁸ *Ibidem*, p. 87.

⁷⁹ *Ibidem*.

⁸⁰ Cărăbiș 2011, p. 11.

⁸¹ *Ibidem*.

⁸² Pătrașcu, Pătrașcu 2024, p. 14.

⁸³ Ivănescu 2007, p. 45.

În anul școlar 1914-1915 învățământul de stat din Cadrilater cuprindea: 57 de grădinițe, 157 de școli primare, urbane și rurale, două școli profesionale și Liceul de Băieți „*Nicolae Filipescu*“ din Bazargic, înființat la 1 septembrie 1914⁸⁴.

Odată cu încheierea ocupației Puterilor Centrale în Dobrogea și revenirea administrației românești, activitatea didactică avea să fie reluată, în școlile din Cadrilater, în condiții de normalitate, în toamna anului 1919. Ca urmare, în perioada următoare, „*s-au construit (...) noi localuri și locuințe pentru dascăli în mai multe localități rurale și urbane*“⁸⁵.

Ca urmare a adoptării legii învățământului primar de stat și a învățământului primar normal, la 26 iulie 1924, s-a înființat cursul complementar de 3 ani, conceput ca un al doilea ciclu al școlii primare, care să-i cuprindă pe elevii cu vârste de până la 16 ani, care urmau o școală de grad secundar⁸⁶.

În cursul anului școlar 1928-1929, în județele Durostor și Caliacra funcționau 354 de școli primare românești, acestora adăugându-li-se următoarele instituții de învățământ secundar: Liceul de Băieți „*Nicolae Filipescu*“ din Bazargic; Liceul „*Durostor*“ din Silistra, înființat la începutul anului 1914; Liceul de Fete din Bazargic, înființat în 1919 sub denumirea de Școala Secundară de Fete, gradul II, transformată, în anul școlar 1922-1923, în Liceul de Fete din Bazargic; Gimnaziul Mixt de Stat din Cavarnea, înființat în septembrie 1919; Gimnaziul Mixt de Stat din Balcic, înființat în 1923; Gimnaziul Mixt „*Regele Carol*“ din Turtucaia, înființat în octombrie 1929; Școala Secundară de Fete din Silistra, înființată în ianuarie 1914 și redeschisă la finele anului 1919, ce avea să fie transformată, în 1930, în Liceul de Fete din Silistra; Școala Secundară de Fete din Turtucaia, care, în perioada 1913-1916, a funcționat ca școală profesională de menaj, începând din septembrie 1919 redevenind Școala Secundară de Fete⁸⁷.

Liceul „*Durostor*“ a fost închis în timpul ocupației bulgaro-germano-otomane a Dobrogei (1916-1918), fiind redeschis în anul 1919, acesta fiind „*cea mai reprezentativă unitate școlară din Cadrilater*“⁸⁸. Cea mai fastă perioadă a acestui liceu a fost cea în care director a fost Percile Papahagi, membru corespondent al Academiei Române.

În Cadrilater au funcționat, până în septembrie 1940, în învățământul secundar tehnic și profesional: școli profesionale de ucenici, gimnazii comerciale și industriale pentru băieți și fete, precum și licee comerciale: Școala Profesională de Ucenici Comerciali și Industriali din Silistra; Școala Profesională de Fete de la Balcic; Liceul Comercial de Băieți din Silistra; Gimnaziul Comercial de Băieți din Bazargic; Gimnaziul Industrial de Fete din Bazargic și Gimnaziul Industrial de Băieți din Silistra.

În toamna anului 1919 s-au înființat Asociația Învățătorilor din județul Durostor, ce edita publicația „*Tribuna – Gazeta culturală a Asociației*”

⁸⁴ Gică f.a., pp. 10-15.

⁸⁵ *Ibidem*, pp. 13-14.

⁸⁶ *Ibidem*.

⁸⁷ *Ibidem*, p. 14.

⁸⁸ *Ibidem*.

Învățătorilor din Durostor“, respectiv Asociația Învățătorilor din județul Caliacra, ce edita publicația „*Buletinul Asociației Învățătorilor din județul Caliacra*“⁸⁹.

În concluzie, în perioada antebelică au funcționat în Dobrogea profesorii Stelian Sterescu (1875-1917), erou al Primului Război Mondial, în perioada 1902-1905, respectiv Constantin Motomancea, în perioada 1906-1916, ambii profesând în cadrul Liceului „*Principele Carol*“ din Tulcea. Constantin Motomancea a activat în cadrul Liceului „*Principele Carol*“ din Tulcea până în 1928, fiind director al respectivei instituții de învățământ în intervalele 1912-1914, o scurtă perioadă de timp în anul 1916, anterior refugiului său din orașul Tulcea, survenit în octombrie 1916, respectiv în perioada 1918-1928, în această calitate contribuind decisiv la dezvoltarea respectivei instituții de învățământ și la perfecționarea procesului educațional.

Pe de altă parte, în perioada 1928-1930, pentru scurt timp, avea să predea la școala primară din comuna Arabagi, județul Durostor, învățătorul Vasile Cărăbiș (1909-2001), cercetător în domeniul istoriei și etnografiei, care din 1960 a activat în cadrul Facultății de Istorie-Geografie a Institutului Pedagogic de 3 ani de la Craiova, inițial ca lector, devenind, ulterior, decan al Facultății de Istorie-Geografie.

⁸⁹ *Ibidem*, p. 15; Tudor 2005, pp. 33, 86-87, 261, 270; Lascu 1999, *passim*.

BIBLIOGRAFIE

• Documente

Colecția de documente a Secției de Arheologie-Istorie a Muzeului Județean Gorj „Alexandru Ștefulescu“ din Târgu-Jiu, nr. inv. 2 355, 2 364, 2 365, 2 381, 2 760, 2 761.

• Lucrări

Alexandrescu 1997, Alexandrescu C., *Monografia Liceului „Tudor Vladimirescu*, Editura PUNCT, Târgu-Jiu, 643 p., ISBN 973-98157-1-5.

Cărăbiș 2003, Cărăbiș V., *Din freamătul adolescenței*, Târgu-Jiu, Editura Centrului Județean al Creației Populare Gorj, ISBN 973-86216-3-1.

Cărăbiș 2011, *Gurani*, Târgu-Jiu, Editura Centrului Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Gorj, 395 p., ISBN 978-973-7847-39-3.

Dima, Munteanu 1983, Dima V., Munteanu A., *Liceul <<Spiru C. Haret>> Tulcea (1883-1983)*, București, Editura Sport-Turism, 443 p.

Hasnaș 2010, Hasnaș N., *Din volbura vieții...*, Târgu-Jiu, Editura Măiastra, 231 p., ISBN 978-606-516-294-5.

Novac 2011, Novac V. *Regimentul Gorj nr. 18 „Tudor Vladimirescu“*, Editura Măiastra, Târgu-Jiu, 395 p., ISBN 978-606-516-379-9.

Pătrașcu, Pătrașcu 2013, Pătrașcu D.-V., Pătrașcu D.-L., *Două vieți dedicate învățământului românesc*, edițiile I-II, Craiova, Editura Sitech, 201/217 p., ISBN 978-606-11-3219-5.

Pătrașcu 2021, D.-V., *Stelian (Bică) Sterescu – memorabilul magistru*, Iași, Editura PIM, 349 p., ISBN 978-606-13-6562-3.

Pătrașcu, Pătrașcu 2024, Pătrașcu D.-L., Pătrașcu D.-V., *Vasile Cărăbiș. Corespondență inedită (1941-1988)*, Iași, Editura PIM.

Pânișoară, Colțan 2002, Pânișoară T., Colțan M., *Curtișoara*, Târgu-Jiu, Editura Rhabon, 532 p., ISBN 973-85664-7-9.

Postelnicu 2006, Postelnicu V., *Tulcea în documente de arhivă*, Constanța, Editura Ex Ponto, 168 p., ISBN 978-973-644-627-6.

Stoica 1999, Stoica L., *Mărturii de epocă privind istoria Dobrogei (1878-1916)*, vol. I (1878-1916), Muzeul de Istorie Națională și Arheologie Constanța, Constanța, Tipografia INFCON, ISBN 978-973-168-914-2.

Tudor 2005, Tudor C., *Administrația românească din Cadrilater (1913-1940)*, Călărași, Editura Agora, 381 p., ISBN 978-973-8241-84-8.

• **Articole**

Ariton N., *Destinul trist al profesorului Constantin Motomanca*, accesat la adresa www.mistereledunarii.wordpress.com/2013/12/12/destinul-trist-al-profesorului-constantin-motomanca/ la data de 11 august 2023.

Cărăbiș 1998, *Scurte evocări*, în „Crinul Satelor“, nr. 10.

Cărăbiș 2009, Cărăbiș E., *Tatăl meu, Vasile Cărăbiș*, în „Crinul Satelor“, nr. 21.

Gică f.a., Gică G. *Pagini din istoria învățământului românesc din Cadrilater*, în „Daima“, an II, nr. 6-7, pp. 10-15

Ivănescu 2007, Ivănescu M., *Universitatea din Craiova*, în „Magazin Istoric“, număr special.

Pătrașcu 2013, Pătrașcu D.-V., *Profesorul Stelian Sterescu (1875-1917) – Erou al Primului Război Mondial*, în volumul *Permanențele Istoriei. Profesorul Corneliu-Mihail Lungu*, p. 363.

Pătrașcu, Manea 2011, Pătrașcu D.-V., Manea D.-L., *Unirea Dobrogei cu România*, în „Buridava“, nr. IX, pp. 236-242.

Pătrașcu 2010, Pătrașcu D.-V., *The Union of Dobroudja with Romania*, în „Oltenia. Studii și comunicări“, XVII, seria Arheologie-Istorie, pp. 142-144.

Anexa 1

Cuvântarea profesorului Stelian Sterescu cu prilejul aniversării unirii Principatelor Române (Tulcea, 24 ianuarie 1903).

Onorată Adunare!

Pentru a 43-a oară sărbătorim astăzi aniversarea celui mai însemnat eveniment al țării noastre, eveniment pe care se sprijinește tot progresul iubitei noastre Patrii, până să ajungă la starea de azi. Acesta este unirea Principatelor!

De mult dorea sârmanul Român săvârșirea acestui act, căci i se amărăse sufletul în el de atâtea suferințe, de atâtea jefuiri străine.

Speranța – cea de mult nutrită în sufletul Românilor – se realizează, căci Dumnezeu – făcându-i-se milă de neamul românesc – trimite în mijlocul nostru, tocmai la timp, pe mărinimosul Domn Alexandru Ioan Cuza, cu distincții lui oameni de stat, ca Mihail Kogălniceanu, C. Negri, V. Alecsandri ș. a., care au condus destinele țării în chipul cel mai înțelept.

Înainte de a se alege Cuza de Domn, mai nimeni nu se aștepta la aceasta, deoarece pretendenți erau mulți și adunarea îl pierduse din vedere. Când, deodată, ca dintr-o inspirație divină, se exprimă dorința de a se alege Domn Cuza, care lucru s-a răspândit ca fulgerul prin mulțime.

La această veste, toți într-un glas, și în aplauze nesfârșite, aclamară de Domn al Moldovii pe Alexandru Ioan Cuza la 5 ianuarie 1859.

Cuza se ridică, mulțumește, depune jurământul, iar M. Kogălniceanu, care era motorul principal al adunării și speranța dorinței obștești, rostește noului ales următoarele cuvinte:

<<După 154 de ani de durere, de umiliri și de degradație națională, Moldova a reintrat în vechiul ei drept, consfințit prin capitulațiile sale, dreptul de a-și alege pre capul său pe Domn.

Prin înălțarea Ta pe tronul lui Ștefan cel Mare, s-a înălțat însăși naționalitatea română. Alegându-te de capul său, neamul nostru a voit să împlinească o veche datorie către familia ta; a voit să răsplătească sângele strămoșilor tăi vărsat pentru libertățile publice.

Alegându-te pe tine Domn în țara noastră, am voit să arătăm lumii ceea ce țara dorește: la legi noi, om nou!

O, Doamne! Mare și frumoasă îți este misia! Constituția din 7 august ne însemnază o epocă nouă și Măria Ta ești chemat să o deschizi! Fii, dar, omul epocii! Fă ca legea să înlocuiască arbitrariul! Fă ca legea să fie tare; iar tu, Măria ta, ca Domn, fii bun, fii bland; fii bun, mai ales, cu acei pentru care mai toți domnii trecuți au fost nepăsători sau răi.

Nu uita că, dacă 50 de deputați te-au ales Domn, însă ai să domnești peste două milioane de oameni!

Fă, dar, ca domnia ta să fie cu totul de pace și de dreptate! Împacă patimile și urile dintre noi și reintrodu în mijlocul nostru strămoșeasca frăție! Fii simplu,

Măria Ta! Fii bun! Fii Domn cetățean! Urechea ta fie pururi deschisă la adevăr și închisă la minciună și lingușire. Porți un frumos și scump nume, numele lui Alexandru cel Bun. Să trăiești, dar, mulți ani, ca și dânsul! Să domnești ca și dânsul și fă, o, Doamne!, ca prin dreptatea Europei, prin dezvoltarea instituțiilor noastre, prin simțămintele tale patriotice, să mai putem ajunge la acele timpuri glorioase ale nației noastre, când Alexandru cel Bun zicea ambasadurilor împăratului din Bizanț că România nu are alt ocrotitor decât pe Dumnezeu și sabia sa!

Să trăiești, Măria Ta!>>

Nu mult după această fericită alegere în Moldova, Cuza este ales, în unanimitate de glasuri, și în Muntenia, la 24 ianuarie 1859.

Iată-l acum pe Cuza Vodă, fericitul Domn în două principate deosebite. Trebuia acum să tabere pe muncă pentru îndeplinirea visului obștesc de a uni aceste principate și de a urma, în totul, povețelor date de M. Kogălniceanu, ceea ce a și făcut.

Pentru îndeplinirea acestui act măreț a găsit un sprijin neprețuit, pe Richelieu, sau pe Bismarck al țării românești, pe colegul său de școală, M. Kogălniceanu. Acesta, abia întors din Berlin, și educat cu noi idei politice, mai liberale, tabără pe muncă și scoate un jurnal, *Steaua Dunării*, pe care și-l numește *Jurnalul Unirii*, pentru că mai toate articolele de fond tratau acest subiect.

Pe de altă parte, V. Alecsandri, ca ambasador în Franța pe lângă Napoleon, și C. Negri, ambasador la Constantinopole, – toți colegi de școală cu Cuza – își depun toate silințele lor diplomatice pentru a obține sprijinul popoarelor mărginașe la îndeplinirea unirii Principatelor.

Prin urmare, toți în toate părțile, se sileau să se grăbească îndeplinirea acestui act măreț. Însă, popoarele vecine, în special semnatarele Convenției din Paris, nu vedeau cu ochi buni această unire. În special Poarta trimisese puterilor garante un memorandum – relativ la îndoita alegere a lui Cuza – care sfârșea: <<arătând primejdia ce ar izvorî pentru Europa dacă Puterile nu ar menține hotărârile lor. Consecvența stării actuale de lucruri ar fi chemarea ambelor adunări la Focșani, întocmirea unui guvern central unionist în București, și desăvârșita înființare a unirii. Agitarea și anarhia au ajuns la un grad așa de înalt încât, dacă Europa nu va mijloci pentru restabilirea ordinii, peste puțin va izbucni un război civil a cărei tristă urmare va fi dărăpănarea nu numai a acestor țări, ci și a statelor vecine>>.

Pe de altă parte, însuși Napoleon, protegitorul alegerii lui Cuza, sfătuiseră pe Alecsandri ca românii să nu încerce a da o nouă lovitură Convenției.

Într-o situațiune atât de grea, toate privirile erau îndreptate asupra Porții, care singură putea să dea cuvântul hotărâtor, în baza Convenției. De aici greaua sarcină a lui C. Negri de a reuși, prin toate mijloacele sale diplomatice, să obțină încuviințarea Porții. După o lungă insistență, C. Negri obține de la Poartă următorul răspuns: <<că ar fi dispusă să recunoască această cerere, în măsura putincioasă>>.

Negri înțelese acest răspuns că unirea va dura numai pe timpul cât va domni Cuza și, de aceea, se cam codea dacă trebuie, sau nu, să primească această condiție.

Atunci, marchizul Lavalette, ambasadorul Franței, sfătuiește pe Negri <<că ar fi, de altfel, greutăți nerăsturnabile și că mai bine ar fi a avea o unire sub aceste condiții decât deloc; că el crede, chiar, că această restrângere ar avea puțină însemnătate pentru că, odată unirea dobândită, nu crede că ar mai putea înceta de a exista, cu toate restrângerile Porții. Și apoi, trebuie să se dea Porții măcar această mângâiere, despre a cărei zădărnicie turcii sunt mai bine convingși decât noi>>.

Deși Poarta aprobase lui Negri cererea în termenii citați, totuși, ca mijloc de târăgănare, propune a se trimite în țară un comisar turc pentru a cerceta dacă unirea o cere tot poporul.

Negri, cu caracterul său energetic, preîntâmpină Poarta spunând că aceasta ar fi imposibil deoarece nu există în Convenție niciun articol care încuviințează această trimitere și, deci, Puterile garante n-ar admite-o. Mai mult încă, el răspândește zvonul că, dacă Poarta n-ar aproba mai în grabă unirea, principele ar fi nevoit să o declare cu de la sine autoritate, căci numai astfel ar putea potoli spiritele agitate.

Pe de altă parte, marchizul Lavalette combătea trimiterea acestui comisar pe motivele că: 1) s-ar înconjura de mulți nemulțumiți, ceea ce ar îngreuna poziția Domnitorului; 2) s-ar face comisarului oarecare demonstrații neplăcute; 3) întârzierea unirii ar produce în Principate revoluții, care ar fi în dauna Turciei.

[...]

Documentul se află în colecția de documente a Secției de Arheologie-Istorie a Muzeului Județean Gorj „Alexandru Ștefulescu” din Târgu-Jiu sub nr. inv. 2 363.

Anexa 2

Destinul trist al profesorului Constantin Motomanca

Acest articol este scris pe formula aproape celebră, *povestea unei case – povestea unui om*, ultimul având sclipirea de a-și construi, la un moment dat, o casă frumoasă în buricul târgului tulcean și, apoi, șansa ca aceasta să supraviețuiască 100-150 de ani, până în zilele noastre. Vezi exemplul acestei formule, *Casa Avramide – Alexe Avramide și familia sa*.

Casa Constantin Motomanca este situată la câțiva pași distanță de Casa Avramide, pe strada Progresului, fosta Sf. Nicolae, fosta Grecească. Fără să se știe foarte precis, s-ar părea că a fost construită în perioada 1870-1875, profesorul Constantin Motomanca cumpărând-o în anul 1929 de la moștenitorii lui Iordan Dobre care, iar nu se știe exact, dacă este cel care a construit-o sau a cumpărat-o la rândul său de la proprietarul inițial.

Casa este construită în frumosul stil *Empire*, cu totul altceva față de cel *Neoclasic* al Casei Avramide, un stil napoleonian, care s-a răspândit în întreaga lume (inclusiv la Tulcea), în arhitectură, clădirile remarcându-se prin coloane corintice și frize bogat decorate, elemente ce s-au păstrat de minune pe fațada casei noastre tulcene. Impresia pe care ți-o oferă cele două case, despărțite doar de o stradă, este aceea de doi păuni care își etalează frumusețea într-un adevărat concurs, ducându-ne gândul la o posibilă rivalitate socială și economică dintre Alexe Avramide și Iordan Dobre, care au ales să arate urbei, prin casele lor, care este mai puternic. Ultima afirmație nu este decât un scenariu a la *misterele Dunării*, motiv pentru care trebuie citită ca un exercițiu literar. După naționalizarea din 1950, casa a fost, printre altele, sediul Miliției Tulcea, grădiniță și, în momentul scrierii acestor rânduri, proprietate particulară.

Dacă despre casă nu se pot spune mai multe lucruri, despre ultimul său proprietar, profesorul Constantin Motomanca, se poate scrie un adevărat thriller istoric. Distinsul profesor s-a născut în anul 1874, în județul Gorj, într-o familie modestă de țărani. A urmat liceul la Craiova, obținând bacalaureatul în 1895, fiind obligat să și muncească pentru a se întreține în școală. Începe cursurile *Școlii Naționale de Poduri și Șosele* din București, dar abandonează din aceleași motive materiale, pentru a urma, la Iași, *Seminarul Pedagogic*, unde se remarcă prin rezultate și...sărăcie. Absolvă *Seminarul Pedagogic* și obținând o bursă se înscrie la *Facultatea de Științe* a Universității din Iași, obținând în 1904 licența în științe matematice. Din același an, sosește la Tulcea ca profesor de matematică la actualul *Colegiu Dobrogean Spiru C. Haret*, unde avea să rămână până la sfârșitul vieții. Din anul 1912, devine directorul liceului, până în 1929, cu mici întreruperi, remarcându-se ca un profesor de excepție și un excelent administrator, Constantin Motomanca fiind cel care a condus comunitatea tulceană în construirea corpului central și cel din dreapta al actualei clădiri a liceului.

Ce este interesant este faptul că cea mai mare parte din banii necesari au fost strânși de la tulceni, inclusiv prin vânzarea билетelor de cinema, într-un

cinematograf cumpărat de către Comitetul școlar, în anul 1920, sub conducerea distinsului profesor de matematică, care ar fi putut să facă această investiție în interes personal, dar pentru care a primat binele școlii. Pentru a nu vă plictisi prea mult cu realizările sale pedagogice și administrative, să povestim doar episodul anului 1916, când Tulcea este ocupată de trupele bulgare și germane. Curajosul director de școală renunță la o parte din lucrurile personale pentru a se refugia la Galați, în ziua de 12 octombrie, transportând cu vaporul o însemnată parte a arhivei liceului. Ajuns la Galați, nu poate continua drumul către Iași, unde se refugiase guvernul român, deoarece în trenuri nu se acceptau persoane cu bagaje. Neavând unde să depoziteze documentele, se reîntoarce la Tulcea și lasă arhiva în grija profesorului I. Georgiade, vorbitor de germană și pleacă din nou spre Galați și Iași. De data aceasta, purtând doar registrul matricol din ultimul an, anuarele, condica de intrări-ieșiri și ștampilele. De data aceasta, călătoria reușește în timp ce în urma sa, clădirea liceului este devalizată, biblioteca și arhiva arse, tâmplăria și mobilierul dispărute, inventarul furat. Pe 1 decembrie 1918, Constantin Motomanca se reîntoarce într-o Tulcea părăsită de ocupații vremelnici, care lăseseră în urmă doar ruine și durere. Avea să-și dedice restul vieții refacerii liceului și orașului său de adopție. În 10.08.1919, se căsătorește (la vârsta de 45 de ani) cu Iulia Vasiliu, iar casa Motomanca o cumpără zece ani mai târziu, în 1929.

În anul 1950, casa este naționalizată și Constantin Motomanca evacuat, considerat a fi un reprezentant al clasei asupritoare burghezo-moșierească. Din păcate, răul nu se oprește aici, prea bătrân pentru a mai putea fi trimis la închisoare ca deținut politic (avea deja venerabila vârstă de 76 de ani), noile oficialități tulcene fac tot ce le stă în putere pentru a-l distruge, reușind să-i suspende pensia. Se stinge din viață, în mari lipsuri, în ziua de 17 decembrie 1955.

Casa Motomanca nu este altceva decât umbra tristă a distinsului profesor de matematică și tulcean adevărat Constantin Motomanca. Stimă și respect!

Nicolae C. Ariton

Date și informații preluate din volumul *Liceul Spiru C. Haret Tulcea (1883-1983)*, autori Virginia Dima, Aurel Munteanu, Editura Sport-Turism, București 1983 și *Tulcea în documente de arhivă*, autor Valentina Postolache, Editura Ex-Ponto, Constanța 2006.

Nicolae Arion, *Destinul trist al profesorului Constantin Motomanca*, accesat la adresa www.mistereledunarii.wordpress.com/2013/12/12/destinul-trist-al-profesorului-constantin-motomanca/ la data de 11 august 2023.

Fig. 1 Profesorul Stelian Sterescu (1875-1917).

Fig. 2 Diplomă de bacalaureat în Litere și Științe eliberată de către rectorul Universității din București, domnul Titu Maiorescu, pe numele domnului Stelian Sterescu, la data de 18 septembrie 1896.

Fig. 3 Diploma de licențiat în Filologie eliberată pe numele domnului Stelian Sterescu de rectorul Universității din București, la 16 septembrie 1903, în urma susținerii tezei cu titlul „Obiceiurile de înmormântare la romani și etrusci“.

Fig. 4 Profesorul Stelian Sterescu este numit profesor suplinitor de Limba Latină și Limba Franceză la Liceul „Principele Carol“ din Tulcea.

Fig. 5 Profesorul Stelian Sterescu la Tulcea.

Fig. 6 Profesorul Stelian Sterescu la Tulcea.

Fig. 7 Profesorul Stelian Sterescu la Tulcea.

Fig. 8 Profesorul Stelian Sterescu în uniformă de căpitan, în iulie 1914.

Fig. 9 Profesorul Stelian Sterescu și P. Sterescu în uniforma armatei române.

Fig. 10 Profesorului Constantin Motomanca în preajma anului 1935.

Fig. 11 Casa ce i-a aparținut profesorului Constantin Motomanca, situată în Tulcea.

Fig. 12 Corpul profesoral al Liceului „*Principele Carol*” din Tulcea. În centrul fotografiei este profesorul Constantin Motomanca, directorul liceului. Fotografie realizată în anii 1927-1928.

Fig. 13 Corpul profesoral al Liceului „*Principele Carol*” din Tulcea în primii ani ai secolului al XX-lea.

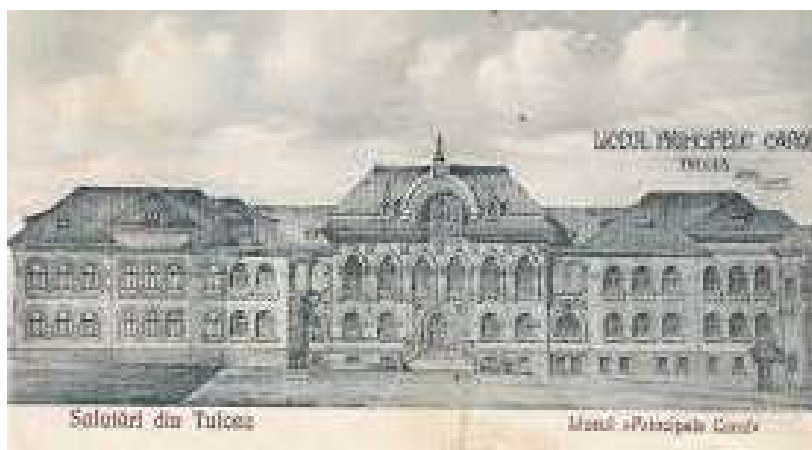

Fig. 14 Liceul „*Principele Carol*” din Tulcea.

Fig. 15 Prefectura județului Tulcea.

Fig. 16 Pericle Papahagi,
director al Liceului „Durostor” din Silistra.

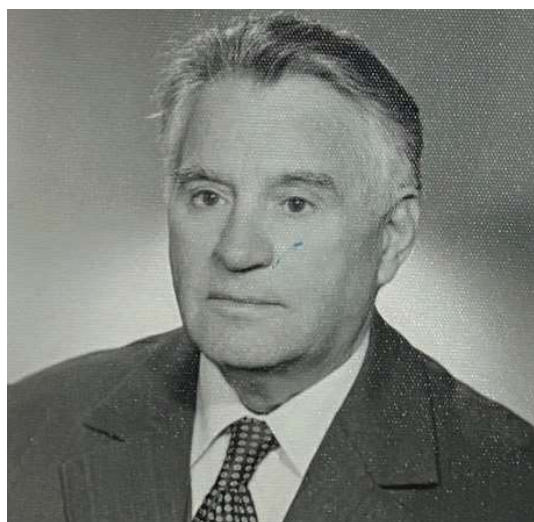

Fig. 17 Profesorul Vasile Cărbășiș (1909-2001),
fost învățător la școala primară din comuna
Arabagi, județul Durostor.